

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЧАЙКА Ірина Анатоліївна

УДК 378.147(477):021.2

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
В ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник : доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
Кравець Володимир Петрович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Морська Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри англійської філології;

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Рогова Павла Іванівна,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського,
директор.

Захист дисертації відбудеться 21 лютого 2013 року о 15.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка за адресою: зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 21 січня 2013 року.

В. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Й. М. Гушулей

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах становлення глобального інформаційного суспільства значно посилюється значення інформації в підготовці майбутнього фахівця, яка стає основним ресурсом науково-технічного і соціально-економічного розвитку суспільства, суттєво впливає на модернізацію освіти. Електронна пошта, наукові теле- та відеоконференції, тематичні чати і наукові форуми, учительські мережеві товариства і засоби віртуального освітнього середовища – усе це важливі інструменти професійної і науково-дослідницької діяльності сучасного педагога.

Інформатизація і комп'ютеризація сучасного суспільства та освітньої галузі призводять до значного підвищення ролі наукових бібліотек як інформаційно-освітнього середовища (ІОС) з потужним освітньо-розвивальним потенціалом. Використання засобів пошуку та обробки інформації в усіх видах навчальної діяльності, формування загальнодоступних інформаційних ресурсів вимагає від вищої школи створення інформаційного середовища наукової бібліотеки, ураховуючи інноваційні освітні технології.

Бібліотека сучасного вищого навчального закладу (ВНЗ) має необхідний арсенал засобів для розробки системи взаємодії студентів як з традиційними бібліографічними картотеками і довідково-інформаційними фондами, так і зі складними інформаційно-пошуковими системами і мережевими інформаційними ресурсами.

Глибокі традиції вітчизняної і зарубіжної гуманістичної педагогіки, а також психології й акмеології, що пов'язують процеси навчання, виховання, особистісного розвитку з широким впливом соціального макро- і мікросередовища, насамперед сім'ї, дитячого і педагогічного колективів знайшли відображення у працях Ш. Амонашвілі, П. Блонського, Л. Божович, В. Давидова, Л. Занкова, Я. Коменського, В. Кравця, А. Маслоу, І. Песталоцці, К. Роджерса, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Е. Фромма та ін.

Науково обґрунтовані моделі та різні аспекти освітнього середовища вищого навчального закладу досліджували А. Бондаревська, Л. Бельковець, Т. Ісаєва, А. Мазуренко, В. Слободчиков, І. Шалаєв. Важливим сучасним напрямом педагогічних досліджень є вивчення питань інформатизації навчального процесу, формування інформаційно-освітнього середовища ВНЗ (А. Амбросімов, Є. Зайцева, Є. Лобанова, М. Моїсеєнко, Л. Морська, С. Мякішев, С. Назаров та ін.)

Вивченню проблеми формування інформаційно-освітнього середовища, його понятійно-категоріального апарату присвячено дослідження таких учених: В. Ясвіна (формування особистості в освітньому середовищі), А. Іванова (освітнє середовище як взаємодія субкультур), Н. Щуркової (освітнє середовище як фактор виховного впливу), В. Рубцова (освітнє середовище як форма співробітництва суб'єктів навчання), Д. Іванова (освітнє середовище як продукт

активності його суб'єктів), В. Бедерханової (освітнє середовище як фактор особистісно-професійного становлення).

Теоретичні аспекти розвитку бібліотек відображено у працях провідних українських бібліотекознавців Н. Багрової, Т. Єрмоєнко, В. Ільганаєвої, І. Осипової, Н. Пасмор, П. Рогової, М. Слободяника, А. Чачко.

Водночас можна відзначити недостатню теоретичну і практичну розробленість технологій, що дають змогу регулювати, оптимізувати процес організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з освоєння потенціалу інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки.

Ознайомлення з висновками теоретичних напрацювань учених, практичним досвідом підготовки студентів у педагогічних ВНЗ до майбутньої професійної діяльності, із системою роботи наукових бібліотек дало змогу в контексті дослідження виявити низку зовнішніх і внутрішніх суперечностей, які об'єктивно мають місце у навчально-виховному процесі вищої школи, зокрема між:

- необхідністю вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів і відсутністю стандартів інформаційного забезпечення навчального процесу вищої педагогічної школи;
- освітньо-розвивальним потенціалом інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ і його слабким використанням як засобу ефективного навчання, самоосвіти та організації навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- постійним зростанням обсягів та складності наукової, навчально-методичної інформації та обмеженістю часових і навчальних можливостей студентів для її опрацювання, що потребує реалізації інноваційних освітніх технологій.

Актуальність дослідження та відсутність наукових розвідок, у яких проблема вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки розглядалася б системно для виявлення інноваційних технологій, зумовили вибір теми наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка з тем: «Підготовка майбутнього вчителя до інноваційної діяльності в сучасній школі» (0111U0001321), «Інноваційна діяльність наукової бібліотеки вищого педагогічного навчального закладу із забезпечення інформаційних потреб студентів» (0111U001328). Тема дисертації затверджена вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 3 від 26 жовтня 2010 р.) і погоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 25 січня 2011 р.).

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутнього педагога в інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Предмет дослідження: професійна підготовка майбутнього педагога в умовах інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного вищого навчального закладу.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови та експериментально перевірити їх вплив на вдосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного вищого навчального закладу.

Завдання дослідження:

- на основі аналізу наукової літератури з'ясувати сутність, структуру та особливості інформаційно-освітнього середовища ВНЗ і наукової бібліотеки;
- конкретизувати критерії і показники визначення рівнів готовності майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки;
- обґрунтувати модель та організаційно-педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутнього педагога в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки;
- розробити та експериментально перевірити методику реалізації організаційно-педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ.

Методи дослідження:

- теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, проектування, класифікація, систематизація, моделювання) для визначення змісту основних понять, структури інформаційно-освітнього середовища ВНЗ і наукової бібліотеки, моделювання процесу його формування, обґрунтування організаційно-педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами ІОС наукової бібліотеки ВНЗ.
- емпіричні методи (анкетування, бесіда, опитування, спостереження, інтерв'ювання, узагальнення досвіду роботи, експеримент) для визначення рівнів готовності майбутніх учителів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в ІОС наукової бібліотеки, обґрунтування методики реалізації організаційно-педагогічних умов, узагальнення результатів експерименту;
- статистичні методи обробки результатів дослідження для встановлення їх достовірності.

Основні етапи та дослідно-експериментальна база дослідження. Дослідження проведено упродовж 2007-2012 років, воно містило три етапи науково-педагогічного пошуку: пошуково-підготовчий, формувальний, підсумково-узагальнювальний. На констатувальному етапі дослідження (2008-2009 рр.) було опитано 350 студентів I-II курсів різних ВНЗ України: 210 студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка),

80 респондентів Волинського національного університету ім. Лесі Українки і 60 – Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, 46 викладачів і бібліотечних працівників названих вище ВНЗ. У формульованому експерименті взяли участь студенти інституту педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. До експерименту були залучені студенти експериментальних (80 осіб) і контрольних груп (75 осіб).

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

- вперше обґрунтовано педагогічну модель удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного вищого навчального закладу, що відображає структурно-функціональні взаємозв'язки між цілями підготовки, специфічними принципами (педагогічної доцільності використання потенціалу інформаційно-освітнього середовища, активності і самостійності, рефлексивності, інтерактивності, неперервності), факторами (семіотизація цифрових технологій, візуалізація мови та культури, збільшення обсягу інформації і темпів зміни її змісту, свобода вибору видів навчально-пізнавальної діяльності, її педагогічна підтримка), компонентами інформаційно-освітнього середовища, організаційно-педагогічними умовами, технологіями (інформаційна, інтегративна, комп'ютерна), етапами (пропедевтичний, базовий, рефлексивно-коригувальний), критеріями і показниками, результатом;

- вперше визначено та експериментально перевірено вплив організаційно-педагогічних умов на вдосконалення професійної підготовки майбутнього педагога (забезпечення ціннісно-орієнтаційної значущості знань, умінь і навичок у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з інформаційними ресурсами; організація аналітико-синтетичної діяльності з інформаційними ресурсами під час вивчення спецкурсу «Інформаційна культура студента»; педагогічний супровід професійного саморозвитку студентів засобами віртуального інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки вищого навчального закладу);

- вперше розроблено структуру інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу і наукової бібліотеки як її структурного підрозділу;

- конкретизовано критерії (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, процесуальний) і показники визначення компонентів (інтелектуальний, ціннісний, пізнавально-операційний) і рівнів (високий, середній, низький) готовності майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки;

- з'ясовано сутність поняття «інформаційно-освітнє середовище наукової бібліотеки»;

- набули подальшого розвитку положення про зміст, форми і методи підготовки майбутнього педагога в умовах інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки.

Практичне значення дослідження:

– розроблено методичку реалізації організаційно-педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки;

– розроблено програму спецкурсу «Інформаційна культура студента» за вимогами кредитно-модульної системи і навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю;

– розроблено тестові завдання для оцінювання знань студентів, методичні рекомендації з питань удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки.

Дидактичні матеріали дисертаційного дослідження можна використовувати під час вивчення дисциплін «Вступ до педагогічної професії», «Основи наукових досліджень», «Інформаційна культура студента».

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1275-33/03 від 6.11.2012 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 10/60 від 9.11.2012 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 3/4537 від 07.11.2012 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях: «Формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з психолого-педагогічних питань та освіти: сучасний стан та шляхи розвитку» (Київ, 2010), «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи» (Київ – Переяслав-Хмельницький, 2011), «Актуальні питання теорії та практики неперервної ступеневої підготовки фахівців в системі вищої освіти» (Тернопіль, 2012); Міжнародній Інтернет-конференції «Впровадження електронного навчання в освітній процес: концепції, проблеми, рішення» (Тернопіль, 2010); всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Виховання студентської молоді в процесі професійної підготовки: сучасний стан, проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2012); всеукраїнських науково-практичних семінарах: «Освітнянські бібліотеки України в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти» (Черкаси, 2008), «Науково-дослідна діяльність спеціальних бібліотек України – важлива складова розвитку сучасного бібліотекознавства» (Київ, 2009), «Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України» (Київ, 2012); щорічних звітних науково-практичних конференціях і семінарах кафедри педагогіки та гендерної рівності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Публікації. Основні положення і висновки дисертації відображено в 11 публікаціях (всі одноосібні), 5 статей – в наукових фахових виданнях; навчальний посібник і навчальна програма.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел з 296 найменувань. Повний обсяг дисертації викладено на 236 сторінках, з яких 181 сторінка основного тексту. Робота містить 5 таблиць, 11 рисунків, додатки на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання, методи, сформульовано положення наукової новизни і практичного значення роботи, наведено відомості про апробацію результатів дослідження та їх впровадження у практичну діяльність.

У першому розділі **«Професійна підготовка майбутнього педагога в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки як педагогічна проблема»** проаналізовано наукові джерела з проблеми дослідження, уточнено сутність та зміст інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, визначено структуру, функції та особистісні виміри інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки, охарактеризовано стан його розвитку і готовності майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності з інформаційними ресурсами.

Теоретичну основу дослідження проблеми освітнього середовища становлять праці класиків вітчизняної і зарубіжної гуманістичної педагогіки Ш. Амонашвілі, Р. Бернса, В. Бехтерева, П. Блонського, Л. Божович, Л. Виготського, В. Давидова, А. Деркача, Л. Занкова, І. Зімньої, Я. Коменського, Я. Корчака, В. Кременя, А. Маркової, А. Маслоу, В. Огнов'юка, Ж. Піаже, К. Роджерса, В. Сухомлинського, Н. Талізної, К. Ушинського, В. Франкла, Е. Фромма та ін., в яких процеси навчання, виховання, особистісного розвитку пов'язані з широким впливом соціального макро- і мікросередовища, насамперед сім'ї, дитячого і педагогічного колективу, соціальних інституцій, також і бібліотеки.

Аналіз результатів наукових досліджень, відображених у працях провідних українських бібліотекознавців Н. Багрової, В. Ільганаєвої, І. Осипової, Н. Пасмор, П. Рогової, М. Слободяника дає змогу констатувати, що в науковій літературі немає праць з проблем комплексного інформаційного забезпечення діяльності вузівської бібліотеки на всіх рівнях управління, реалізації її прогностичної функції в умовах реформування та інформатизації вищої освіти, створення інформаційно-освітнього середовища як фактора формування і вдосконалення навчальних і професійних компетенцій майбутнього фахівця.

У зв'язку з актуальністю теми охарактеризовано основні поняття дослідження: «інформаційний простір», «інформаційна культура», «інформаційна діяльність», «інформаційно-освітні ресурси», «інформаційне середовище», «освітнє середовище», «інформаційно-освітнє

середовище», «віртуальне освітнє середовище», «освітньо-розвивальний потенціал інформаційно-освітнього середовища». Названі вище поняття взаємопов'язані між собою родовидовими відношеннями.

В нашому розумінні інформаційно-освітнє середовище – це системне утворення, що охоплює соціальний, психодидактичний, просторово-предметний і рефлексивно-поведінковий компоненти і забезпечує формування готовності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в ІОС наукової бібліотеки. ІОС, з одного боку, визначається як програмно-технічний комплекс, а з іншого, – як педагогічна система, що поєднує в собі інформаційні освітні ресурси, комп'ютерні засоби навчання, засоби управління освітнім процесом, педагогічні прийоми, методи і технології, спрямовані на формування інтелектуально-розвинутої соціально-активної творчої особистості, яка володіє необхідним рівнем професійних знань, умінь і навичок.

На основі результатів аналізу наукової літератури (А. Абросимов, Б. Ахметов, А. Бондаревська, В. Воронцова, М. Вайндорф-Сисоева, І. Захарова, С. Зенкіна, Є. Клімов, Г. Ковальов, А. Кузнецов, В. Левін, Є. Смірнов та ін.) розроблено модель структури ІОС ВНЗ, що відображає взаємозв'язки між суб'єктами освітнього процесу, структурними підрозділами, просторово-предметними, соціальними, психодидактичними і рефлексивно-поведінковими компонентами середовища. ІОС характеризується також змістовою, просторовою, часовою та подієвою багатомірністю, яка є ознакою його розвитку. Інформаційно-освітнє середовище реалізовує науково-інформаційну, навчальну, спонукально-мотиваційну, розвивальну, управлінську та комунікаційну функції. Взаємодія між ними забезпечує формування у всіх суб'єктів середовища інформаційної культури. Складовими ІОС є кафедри університету, науково-методичні об'єднання, структурні підрозділи університету (факультети, інститути, відділи), а також наукова бібліотека.

Узагальнюючи результати наукових досліджень (Н. Апшай, Г. Беляєв, Т. Берестова, В. Брижко, Н. Зав'ялова, В. Ільганаєва, Т. Колесникова, М. Слободяник та ін.) і практики підготовки фахівців, визначено структуру ІОС наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ, яка охоплює її підрозділи, психодидактичні фактори (цілі і стратегії навчання, характер і спрямованість навчально-пізнавальної діяльності, стилі спілкування, особливості взаємодії суб'єктів освітнього процесу), соціальні фактори (соціальні очікування від процесу інформатизації, нормативні документи, створення автоматизованих інформаційних бібліотечних систем), просторово-предметне оточення (друковані видання, інтернет-ресурси, електронний каталог, електронна бібліотека, репозитарій, сайт бібліотеки), суб'єктне оточення (студенти, викладачі, керівники підрозділів, наукові і бібліотечні працівники).

Структура ІОС наукової бібліотеки містить такі види інформаційної діяльності: каталогізація, наукова обробка документів, книговидача, реферування, анотування, створення

рекомендаційних списків, бібліографічних покажчиків, електронної бібліотеки, просвітницька діяльність.

Для визначення стану розвитку ІОС і готовності майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності з інформаційними ресурсами проаналізовано державні та нормативні документи в галузі освіти, проведено анкетування, інтерв'ювання, тестування, спостереження, бесіди зі студентами, викладачами ВНЗ, працівниками наукових бібліотек.

Серед основних проблем розвитку ІОС наукової бібліотеки виокремлено такі:

– освітянські бібліотеки майже не комплектуються науковими виданнями (первинними) зарубіжних країн і не повною мірою такими ж науковими вітчизняними виданнями;

– незважаючи на низку заходів на різних рівнях для організації доступу до світових електронних ресурсів (європейський проект INTAS «Доступ до електронних журналів для вчених нових незалежних держав» видавництв EBSKO, Springer, Elsevier та ін.), більшість українських учених-педагогів не знає про можливість одержання такої інформації;

– у мережі освітянських бібліотек не проводиться системна робота щодо формування об'єднаного інформаційного галузевого ресурсу з психолого-педагогічних питань як вагомої складової «суспільства знань», інформаційного простору держави.

На думку студентів і викладачів, до основних проблем формування інформаційної культури як мети і результату професійної підготовки в ІОС наукової бібліотеки належать: 1) відсутність стандартів інформаційного забезпечення навчального процесу; 2) нерозробленість критеріїв оцінки якості інформаційної культури; 3) недостатня захищеність інформації у ВНЗ, у тому числі слабкий захист авторських прав викладачів; 4) відсутність інформаційного забезпечення з позицій конкурентних переваг ВНЗ, можливостей інформаційної культури у формуванні іміджу ВНЗ тощо.

За результатами констатувального зрізу встановлено, що у студентів молодших курсів різних педагогічних ВНЗ домінує середній рівень сформованості умінь здійснювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність з інформаційними ресурсами (52%). Високий рівень сформованості цього феномена виявлено лише у 9% студентів. Студентів з низьким рівнем сформованості відповідних умінь – 39%.

Результати констатувального зрізу свідчать, що уміння здійснювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність з інформаційними ресурсами у процесі традиційного навчання більшою мірою формується стихійно і не відповідає вимогам до процесу професійної підготовки майбутнього педагога.

У другому розділі **«Науково-методичні аспекти професійної підготовки майбутнього педагога в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки»** обґрунтовано педагогічну модель професійної підготовки майбутнього педагога засобами ІОС наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ, конкретизовано критерії і показники визначення рівнів готовності

майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в ІОС наукової бібліотеки, розроблено організаційно-педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки.

На основі вивчення науково-педагогічної літератури та емпіричного досвіду підготовки майбутніх фахівців розроблено педагогічну модель удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів засобами ІОС наукової бібліотеки (див. рис. 1), в основу якої покладено структуру їх діяльності (навчальної і педагогічної). Розробка моделі створює можливість визначити основні завдання підготовки фахівців, проаналізувати роботу різних підрозділів ВНЗ і побудувати її як прогностичний результат, що забезпечує вдосконалення навчально-виховного процесу.

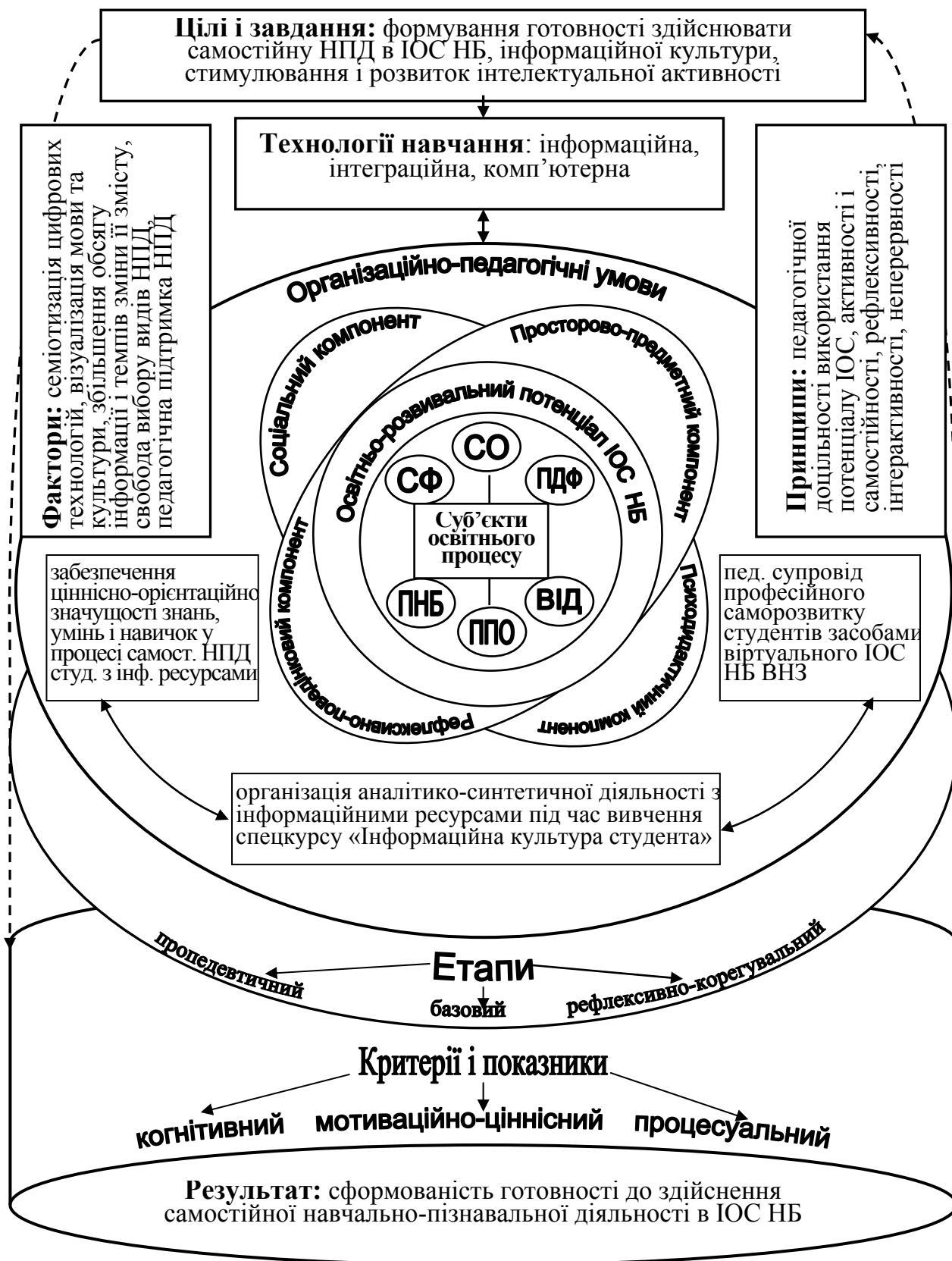
Компоненти моделі професійної підготовки майбутнього педагога необхідно розуміти як сукупність взаємопов'язаних елементів, що перебувають в структурно-функціональних взаємозалежностях між собою.

Метою і результатом удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів є формування їх готовності здійснювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ. Готовність студентів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності є інтегративною якістю особистості, що характеризується високим рівнем знань про інформаційно-освітнє середовище, його структуру і функції, умінь застосовувати інформаційні технології у навчальній і професійній діяльності, знаходити і систематизовувати інформацію, зважаючи на навчальні цілі, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до навчально-пізнавальної діяльності. Серед структурних компонентів такого виду готовності виокремлено інтелектуальний, ціннісний, пізнавально-операційний.

Для оцінки ефективності самостійної навчально-пізнавальної діяльності з інформаційними ресурсами доцільно застосовувати такі критерії: цілісність знань про ІОС, його структуру і функції (когнітивний); ставлення до навчально-пізнавальної діяльності в умовах ІОС (мотиваційно-ціннісний); уміння і навички використовувати інформаційні технології у навчальній і професійній діяльності, знаходити і систематизовувати інформацію з позицій навчальних цілей (процесуальний).

На основі визначених критеріїв і показників діагностовано рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності з інформаційними ресурсами.

Ураховуючи вимоги освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм, а також особливості педагогічної діяльності, розроблено зміст удосконалення професійної підготовки в умовах ІОС, структуру загальнотеоретичних та інформаційно-технологічних знань та інформаційно-пошукових та аналітико-синтетичних умінь.

ІОС НБ – інформаційно-освітнє середовище наукової бібліотеки

НПД – навчально-пізнавальна діяльність

СО – суб'єктне оточення

СФ – соціальні фактори

ПДФ – психодідактичні фактори

ППО – просторово-предметне оточення

ПНБ – підрозділи наукової бібліотеки

ВІД – види інформаційної діяльності

Рис. 1. Педагогічна модель удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів в ІОС наукової бібліотеки

Логіка здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів з інформаційними ресурсами має забезпечити оптимальне співвідношення між знаннями теорії інформатизації, інформаційної культури та знаннями сутності інформаційно-освітнього середовища, його розвивального потенціалу, а також знаннями сутності та закономірностей навчального процесу, який є одним з об'єктів удосконалення професійної підготовки. За такої умови необхідно використовувати інформаційно-технологічні знання на всіх стадіях освітнього процесу, виявляючи при цьому дослідницьке ставлення до власної навчальної діяльності, переводячи її у більш високу якість.

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна робота з удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного вищого навчального закладу»** охарактеризовано методіку реалізації організаційно-педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами ІОС наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ, проаналізовано результати експериментального дослідження та здійснено їх теоретичну інтерпретацію.

Дослідно-експериментальна робота з удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами ІОС наукової бібліотеки будувалась як система навчання у ВНЗ педагогічного профілю, компоненти якої (цільовий, змістовий і процесуальний) характеризуються структурно-функціональними взаємозалежностями.

Логіка побудови експериментальної методіки передбачала постановку робочої гіпотези дослідження: удосконаленню професійної підготовки майбутнього педагога в ІОС наукової бібліотеки будуть сприяти організаційно-педагогічні умови, які забезпечуватимуть ціннісно-орієнтаційну значущість знань, умінь і навичок у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з інформаційними ресурсами, організацію аналітико-синтетичної діяльності з інформаційними ресурсами під час вивчення спецкурсу «Інформаційна культура студента», педагогічний супровід професійного саморозвитку студентів.

Перша педагогічна умова була спрямована на формування пізнавального інтересу і пізнавальної активності студентів у процесі навчання. Вона була зrealізована у змісті і структурі розроблених загальнотеоретичних та інформаційно-технологічних знань й інформаційно-пошукових та аналітико-синтетичних умінь, через достатнє матеріально-технічне забезпечення, використання сучасних електронних засобів навчання, прямий і зворотний зв'язок викладача зі студентами, ефективний контроль і самоконтроль знань, умінь і навичок. Засвоєння комплексу знань та вмінь здійснювалось у контексті майбутньої професійної діяльності, тому знання набували особистісного смислу, що сприяло активному залученню студентів до процесу розв'язування різних рівнів навчально-пізнавальних завдань, проблемних ситуацій, які імітували зміст педагогічної діяльності.

Під час вивчення спецкурсу «Інформаційна культура студента» (друга педагогічна умова) забезпечено синтез знань та вмінь з різних наукових галузей: інформатики, документознавства, основ наукових досліджень, вступу до педагогічної професії, бібліотекознавства.

Для реалізації змісту спецкурсу узгоджено зростання обсягу предметного змісту з розвитком загальнонавчальних і пізнавальних умінь, ураховано можливості міжпредметних впливів і зв'язків. Процес формування загальнотеоретичних та інформаційно-аналітичних знань та вмінь здійснювався поетапно і передбачав синтез знань, умінь, досвіду і ставлень.

Реалізуючи другу педагогічну умову, студентів залучали до систематичної роботи з базами електронних бібліотек, Інтернетом, дидактичними ресурсами. Для цього було застосовано інформаційні технології, які забезпечували викладення навчального матеріалу візуально, динамічно, з інтеграцією різних видів навчальної діяльності (репродуктивної, частково-пошукової і дослідницької), використовуючи інноваційні методи, засоби і форми навчання, зорієнтовані на реалізацію особистісно-розвивальної функції.

Третя умова – педагогічний супровід професійного саморозвитку студентів засобами ІОС наукової бібліотеки ВНЗ – зреалізовувалася у формуванні системи знань, способів дій на основі педагогічного керівництва і самоуправління процесом учіння, активної навчально-дослідницької діяльності студентів, співробітництва та співтворчості суб'єктів навчального процесу, індивідуальної диференційованої корекції навчальної діяльності та встановлення міри педагогічної допомоги студентам з різним рівнем сформованості особистих якостей, загальнотеоретичних та інформаційно-технологічних знань, інформаційно-пошукових та аналітико-синтетичних умінь.

В експериментальній методиці реалізації організаційно-педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ передбачено використання організаційних методів (інформаційно-рецептивний, проблемний, евристичний, розв'язування завдань професійного змісту, самостійна робота, дискусії, стимулювання самостійної розумової діяльності, самоконтроль) і форм навчання (лекційні і практичні заняття, індивідуально-консультаційна робота, обговорення наукових проблем, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань).

Окрім загальнодидактичних, в експериментальному навчанні широко застосовувалися методи, які відрізняють навчання в віртуальному ІОС від традиційної дидактики: методи навчання через взаємодію студента з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача та інших студентів; методи, в основі яких – інтерактивна взаємодія всіх учасників навчального процесу; методи індивідуалізованого навчання і взаємодії.

Результати дослідної роботи свідчать, що після експерименту в експериментальних групах відбулися суттєві зміни в показниках (табл. 1).

**Рівні сформованості готовності до самостійної
навчально-пізнавальної діяльності в ІОС наукової бібліотеки**

Рівень готовності	Експериментальна група (80)				Контрольна група (75)			
	До експерименту		Після експерименту		До експерименту		Після експерименту	
	осіб	%	Осіб	%	осіб	%	осіб	%
Високий	8	10,0	14	17,5	6	8,0	6	8,0
Середній	46	57,5	56	70,0	43	57,3	45	60,0
Низький	26	32,5	10	12,5	26	34,7	24	32,0

Так, в 1,8 рази збільшилась кількість студентів з високим рівнем готовності до досліджуваного виду діяльності. Водночас в 2,6 рази зменшилась кількість майбутніх педагогів з низьким рівнем готовності (було 32,5%, стало 12,5%). На 12,5% збільшилась кількість студентів із середнім рівнем готовності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності. У контрольних групах означені показники зазнали незначних змін, оскільки кількість студентів з високим рівнем не змінилася (8,0%), лише на 2,7% збільшилась кількість майбутніх фахівців із середнім рівнем готовності, відповідно на 2,7% зменшилася кількість студентів з низьким рівнем.

ВИСНОВКИ

1. Для професійної підготовки майбутнього фахівця і саморозвитку особистості студента створення інформаційно-освітнього середовища, що може забезпечувати особистісні виміри процесу професійного становлення, є одним з найбільш важливих питань його підготовки. Значення бібліотек освітянської галузі у формуванні єдиного науково-інформаційного простору нашої держави зростає в умовах переходу до суспільства знань, перетворення книгозбірень на центри накопичення, використання й розповсюдження інтелектуальних інформаційних ресурсів; вирішення завдань щодо забезпечення інтегрування бібліотек у світову інформаційну інфраструктуру і посилення їхньої ролі в реалізації державної інформаційної та освітньої політики в інтересах сталого розвитку суспільства.

Незважаючи на соціальну значущість проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутнього педагога в ІОС наукової бібліотеки, залишається нерозв'язаною суперечність між її значним освітньо-розвивальним потенціалом і його слабким використанням як засобу ефективного навчання, самоосвіти та організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

2. Результати аналізу наукової літератури свідчать про недостатню розробку теоретичних основ проблеми професійної підготовки майбутнього педагога в ІОС наукової бібліотеки, що позначилося на різних підходах до тлумачення основних понять дослідження. Інформаційно-освітнє середовище – це системне утворення, що охоплює соціальний, психодидактичний,

просторово-предметний і рефлексивно-поведінковий компоненти і забезпечує формування готовності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в ІОС наукової бібліотеки.

3. Модель структури ІОС ВНЗ відображає взаємозв'язки між суб'єктами освітнього процесу, структурними підрозділами, просторово-предметними, соціальними, психодидактичними і рефлексивно-поведінковими компонентами середовища. ІОС характеризується змістовою, просторовою, часовою та подієвою багатомірністю, яка є ознакою його розвитку. Інформаційно-освітнє середовище реалізовує науково-інформаційну, навчальну, спонукально-мотиваційну, розвивальну, управлінську та комунікаційну функції, взаємодія між ними забезпечує формування у всіх суб'єктів середовища інформаційної культури.

4. Структура ІОС наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ охоплює її підрозділи, психодидактичні фактори (цілі і стратегії навчання, характер і спрямованість навчально-пізнавальної діяльності, стилі спілкування, особливості взаємодії суб'єктів освітнього процесу), соціальні фактори (соціальні очікування від процесу інформатизації, нормативні документи, створення автоматизованих інформаційних бібліотечних систем), просторово-предметне оточення (друковані видання, інтернет-ресурси, електронний каталог, електронна бібліотека, репозитарій, сайт бібліотеки), суб'єктне оточення (студенти, викладачі, керівники підрозділів, наукові і бібліотечні працівники). Структура ІОС наукової бібліотеки містить взаємопов'язані види інформаційної діяльності: каталогізація, наукова обробка документів, книговидача, реферування, анотування, створення рекомендаційних списків, бібліографічних покажчиків, електронної бібліотеки, просвітницька діяльність.

5. За результатами констатувального зрізу встановлено, що у студентів молодших курсів різних ВНЗ домінує середній рівень сформованості умінь здійснювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність з інформаційними ресурсами. З'ясовано, що уміння здійснювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність з інформаційними ресурсами у процесі традиційного навчання більшою мірою формується стихійно і не відповідає вимогам до процесу професійної підготовки майбутнього педагога.

6. Педагогічна модель удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів засобами ІОС наукової бібліотеки відображає взаємозв'язки між її основними складовими: цілями і завданнями підготовки, факторами, компонентами, загальними та специфічними принципами, технологіями навчання, організаційно-педагогічними умовами, етапами підготовки, критеріями і показниками для визначення рівнів готовності майбутніх педагогів здійснювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність в ІОС наукової бібліотеки, результатом.

7. У дослідженні визначено структурні компоненти готовності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в ІОС наукової бібліотеки: інтелектуальний, ціннісний, пізнавально-операційний.

Для оцінки рівнів готовності майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності з інформаційними ресурсами конкретизовано відповідні критерії: когнітивний (цілісність знань про ІОС, його структуру і функції); мотиваційно-ціннісний (ставлення до навчально-пізнавальної діяльності в ІОС); процесуальний (уміння і навички використовувати інформаційні технології у навчальній і професійній діяльності, знаходити і систематизовувати інформацію з позицій навчальних цілей). На основі визначених критеріїв і показників як ознак сформованості компонентів готовності діагностовано рівні (низький, середній, високий) її сформованості.

8. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів: забезпечення ціннісно-орієнтаційної значущості знань, умінь і навичок у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності з інформаційними ресурсами, організація аналітико-синтетичної діяльності з інформаційними ресурсами під час вивчення спецкурсу «Інформаційна культура студента», педагогічний супровід професійного саморозвитку студентів засобами віртуального ІОС наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ.

9. В процесі реалізації організаційно-педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ використовувалися інформаційна, інтеграційна і комп'ютерна технології, організаційні методи (інформаційно-рецептивний, проблемний, евристичний, розв'язування завдань професійного змісту, самостійна робота, дискусії, стимулювання самостійної розумової діяльності, самоконтроль) і форми навчання (лекційні і практичні заняття, індивідуально-консультаційна робота, обговорення наукових проблем, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань).

10. Експериментальна робота здійснювалася поетапно. На пропедевтичному етапі (I курс) визначено якісні показники діяльності бібліотеки з удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога, стан розвитку ІОС наукової бібліотеки, рівні готовності майбутніх педагогів до роботи в ІОС. На базовому етапі (II курс) студенти вивчали спецкурс за вибором «Інформаційна культура студента», у якому передбачено аудиторну, самостійну та індивідуальну роботу, обґрунтування комплексу загальнотеоретичних, інформаційно-технологічних знань та інформаційно-пошукових та аналітико-синтетичних умінь. На рефлексивно-коригувальному етапі (III-IV курси) здійснювалося управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів через контроль і самоконтроль результатів експериментального навчання, їх корекцію, визначення перспектив подальшого вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах ІОС наукової бібліотеки ВНЗ.

11. Ефективність професійної підготовки майбутніх педагогів підтверджена динамікою зростання рівнів готовності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки за інтелектуальним, ціннісним і пізнавально-

операційним компонентами. Результати дослідної роботи свідчать, що в студентів експериментальних груп після експерименту відбулися суттєві зміни в показниках готовності. У студентів контрольних груп означені показники зазнали незначних змін.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці стандартів інформаційного забезпечення навчального процесу ВНЗ різних рівнів акредитації, шляхів їх реалізації.

СПИСОК ОСНОВНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Чайка І. А. Комп'ютерні технології організації роботи бібліотеки як фактор формування інформаційно-освітнього середовища педагогічного університету / Ірина Чайка // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2011. – № 1. – С. 216–221.

2. Чайка І. А. Критерії і показники визначення рівнів готовності майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки / І. А. Чайка // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2012. – № 38. – С. 275–280.

3. Чайка І. А. Методика реалізації організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ / І. А. Чайка // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / голов. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький, 2012. – Вип. 12. – С. 330–336.

4. Чайка І. А. Моделювання професійної підготовки майбутнього педагога в умовах інформаційно-освітнього середовища наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ / Ірина Чайка // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць / наук. ред. І. С. Руснак. – Чернівці, 2012. – Вип. 617 : Педагогіка та психологія. – С. 189–198.

5. Чайка І. А. Принципи реалізації потенціалу інформаційно-освітнього середовища ВНЗ в контексті особистісних вимірів підготовки майбутніх педагогів / І. А. Чайка // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2012. – Вип. 24. – С. 194–197.

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Чайка І. А. Електронні ресурси бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка: стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / І. А. Чайка // Освітнянські бібліотеки України в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, м. Черкаси, 20–22 жовтня 2008 р. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Черкас. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників ;

[редкол.: П. І. Рогова (голова) та ін.] – К., 2008. – С. 103–109. – Режим доступу: <http://www.dnpg.gov.ua/datas/upload/files/cherkacy08.pdf>.

7. Чайка І. А. Електронні інформаційні ресурси наукової бібліотеки педагогічного ВНЗ: нові форми реалізації [Електронний ресурс] / І. А. Чайка // Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України : зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: П. І. Рогова (голова), Л. М. Заліток (заст. голови) та ін.]. – К., 2012. – С. 144–154. – Режим доступу: <http://www.dnpg.gov.ua/datas/upload/files/807830330.pdf>.

8. Чайка І. А. Інформаційні і комп'ютерні технології як фактор розвитку бібліотеки педагогічного університету [Електронний ресурс] / І. А. Чайка // Науково-дослідна діяльність спеціальних бібліотек України – важлива складова розвитку сучасного бібліотекознавства : матеріали всеукраїнського наук.-практ. семінару, м. Київ, листопад 2009 р. / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2009. – С. 181–190. – Режим доступу: http://www.dnpg.gov.ua/research_activity/personal_lib_products.

9. Чайка І. А. Удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами віртуального інформаційно-освітнього середовища / І. А. Чайка // Актуальні питання теорії та практики неперервної ступеневої підготовки фахівців в системі вищої освіти : міжнародна наук.-практ. конф., 13–14 листоп. 2012 р., м. Тернопіль. – Тернопіль, 2012. – С. 168–171.

***Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати***

10. Чайка І. А. Інформаційна культура студента : програма навчального курсу (за вимогами кредитно-модульної системи) / І. А. Чайка. – Тернопіль : ТНПУ, 2012. – 20 с.

11. Чайка І. А. Інформаційна культура студента : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. пед. профілю / І. А. Чайка. – Тернопіль : ТНПУ, 2012. – 140 с.

АНОТАЦІЇ

Чайка І. А. Професійна підготовка майбутнього педагога в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Тернопіль, 2013.

Дисертаційна робота є теоретично-експериментальним дослідженням проблеми професійної підготовки педагога в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки.

У дослідженні з'ясовано сутність, структуру та особливості інформаційно-освітнього середовища педагогічного вищого навчального закладу та наукової бібліотеки як його підрозділу.

Конкретизовано критерії і показники визначення рівнів готовності майбутніх педагогів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки. Обґрунтовано модель та організаційно-педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя в цьому середовищі: забезпечення ціннісно-орієнтаційної значущості знань, умінь і навичок у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з інформаційними ресурсами; організація аналітико-синтетичної діяльності з інформаційними ресурсами під час вивчення спецкурсу «Інформаційна культура студента»; педагогічний супровід професійного саморозвитку студентів засобами віртуального інформаційно-освітнього середовища. Експериментально перевірено методику їх реалізації.

Результативність дослідження підтверджено динамікою зростання рівнів готовності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки.

Ключові слова: інформаційно-освітнє середовище, наукова бібліотека, самостійна навчально-пізнавальна діяльність, професійна підготовка педагога, організаційно-педагогічні умови.

Чайка И. А. Профессиональная подготовка будущего педагога в информационно-образовательной среде научной библиотеки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины. – Тернополь, 2013.

Диссертационная работа есть теоретико-экспериментальным исследованием проблемы профессиональной подготовки будущего педагога в информационно-образовательной среде научной библиотеки.

Актуальность исследования обусловлена необходимостью решения противоречия между образовательно-развивающим потенциалом информационной среды научной библиотеки педагогического высшего учебного заведения и его слабым использованием как средства эффективного обучения, самообразования и организации самостоятельной учебно-познавательной деятельности студентов.

В работе охарактеризованы основные понятия исследования: «информационное пространство», «информационная культура», «информационная деятельность», «информационно-образовательная среда», «виртуальная образовательная среда» и др.

На основании результатов анализа научной литературы информационно-образовательная среда определена как системное образование, которое охватывает социальный,

психодидактический, пространственно-предметный и рефлексивно-поведенческий компоненты и способствует формированию готовности к самостоятельной учебно-познавательной деятельности в информационно-образовательной среде научной библиотеки.

Разработаны модель структуры информационно-образовательной среды высшей педагогической школы и структура информационно-образовательной среды научной библиотеки, включающая ее подразделения, психодидактические и социальные факторы, пространственно-предметное и субъектное окружение. Структура информационно-образовательной среды научной библиотеки охватывает также виды информационной деятельности: каталогизацию, научную обработку документов, реферирование, аннотирование, подготовку рекомендационных списков, библиографических указателей и др.

Разработана педагогическая модель усовершенствования профессиональной подготовки будущего педагога в информационно-образовательной среде научной библиотеки, отражающая структурно-функциональные взаимосвязи между целями подготовки, специфическими принципами, факторами (семиотизация цифровых технологий, визуализация речи и культуры, увеличение объема информации и темпов изменения ее содержания, свобода выбора видов учебно-познавательной деятельности, ее педагогическая поддержка), компонентами, организационно-педагогическими условиями, технологиями, этапами, критериями и показателями, результатом.

Обоснована и экспериментально проверена методика реализации организационно-педагогических условий усовершенствования профессиональной подготовки будущего педагога (обеспечение ценностно-ориентационного значения знаний, умений и навыков в процессе самостоятельной учебно-познавательной деятельности студентов с информационными ресурсами; организация аналитико-синтетической деятельности с информационными ресурсами в процессе изучения спецкурса «Информационная культура студента»; педагогическое сопровождение профессионального саморазвития студентов средствами виртуальной информационно-образовательной среды научной библиотеки высшей педагогической школы). Методика реализации условий предполагает использование информационной, интеграционной и компьютерной технологий, информационно-рецептивного, проблемного, эвристического методов, лекционных, практических, индивидуальных форм обучения.

Главным показателем эффективности профессиональной подготовки будущих педагогов есть комплексная оценка интеллектуального, ценностного, познавательно-операционного компонентов готовности к самостоятельной учебно-познавательной деятельности в информационно-образовательной среде научной библиотеки. Полученные результаты эксперимента свидетельствуют об эффективности разработанных организационно-педагогических условий усовершенствования профессиональной подготовки будущего учителя.

Ключевые слова: інформаційно-освітня середовище, наукова бібліотека, самостійна навчально-пізнавальна діяльність, професійна підготовка педагога, організаційно-педагогічні умови.

Chaika I. A. Professional training the future teachers in the information educational environment of the scientific library. – Manuscript.

The thesis is for obtaining candidate's degree of Pedagogical Sciences on speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine. – Ternopil, 2013.

The thesis is a theoretical experimental research of the problem of teacher's training in information educational environment of the scientific library.

In the research is cleared up the essence, the structure and the characteristics of information educational environment of pedagogical higher educational establishment and scientific library as its unit. The criteria and indicators of determination the levels of readiness the future teachers for independent educational cognitive activity in information educational environment of scientific library are concretized. The model and organizational pedagogical conditions of improvement the professional training the future teacher in this environment are defined: providing with value-orientational significance of knowledge, abilities and skills in the process of independent educational cognitive activity of students with information resources, organization analytic-synthetic activity with information resources during the learning the special course "Information student's culture "; pedagogical support the professional self-development of students by means of virtual information educational environment. The methodology of their implementation is experimentally tested.

The research efficiency is confirmed with the dynamics of growth the levels of readiness for independent educational cognitive activity in the information educational environment of scientific library.

Keywords: information educational environment, scientific library, independent educational cognitive activity, professional teacher's training, organizational pedagogical conditions.

Підписано до друку 11.01.2013 р.
Формат 60x90/16
Папір друкарський. Друк RESO
Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 10.

Редакційно-видавничий центр
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2.